

قاعده استیمان در فقه و حقوق موضوعه ایران

علی اصغر کارگر (استاد شاس ارشد حقوقی خصوصی)

حسین کارگر (قاضی، گستری)

سرشناسه	:	کارگر، علی اصغر، ۱۳۶۷-
عنوان و نام پدیدآور	:	قاعده استیمان در فقه و حقوق موضوعه ایران/علی اصغر کارگر، حسین کارگر.
مشخصات نشر	:	تهران: موسسه آموزشی تالیفی ارشدان، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	:	۶۸ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۲۲-۲۵۱-۱۰۳-۶
وضعیت فهرست نویسی:	:	فیبا
یادداشت	:	کتابنامه.
موضوع	:	قاعده استیمان
موضوع	:	قاعده ید
موضوع	:	ودیعہ (فقه)
موضوع	:	ودیعہ (حقوق) — ایران
موضوع	:	فقه — قواعد
شناسه افزوده	:	کارگر، حسین، ۱۳۵۸-
رده بندی کنگره	:	۲۳۰۶۹/۵
رده بندی دیویی	:	۲۰۷/۸
شماره کتابشناسی ملی:	:	۵۰۰۰۲۷۰

ارشدان

مؤسسه آموزشی تالیفی ارشدان

نام کتاب:	■	قاعده استیمان در فقه و حقوق موضوعه ایران
تألیف:	■	علی اصغر کارگر - حسین کارگر
ناشر:	■	آموزشی تالیفی ارشدان
ویرایش:	■	اول
نوبت چاپ:	■	اول ۱۳۹۸
حروفچینی و صفحه آرایی:	■	www.irantypist.com
طراح و گرافیکست:	■	www.irantypist.com
شابک:	■	۹۷۸-۶۲۲-۲۵۱-۱۰۳-۶
شمارگان:	■	۱۰۰۰
مرکز خرید آنلاین:	■	www.arshadan.com
مرکز پخش و توزیع:	■	www.arshadan.net
قیمت:	■	۰۲۱۴۷۶۲۵۵
		۱۸۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

۳	 مقدمه
۴	 ضرورت و اهمیت
۵	 فصل اول: کلیات
۶	 مبحث اول: مفهوم شناسی
۶	 گفتار اول: مفاهیم اساسی
۷	 الف: استیمان
۹	 ب: قاعده فقهی
۱۱	 گفتار دوم: مفاهیم مرتبیل
۱۲	 الف: امین
۱۲	 ب: معنای اصطلاحی
۱۴	 پ: تقصیر
۱۶	 مبحث دوم: مبانی مسئولیت بدون تقصیر (ضمان) در فقه امامیه
۱۶	 گفتار اول: قاعده لاضرر
۱۸	 گفتار دوم: قاعد ضمان ید
۱۹	 گفتار سوم: قاعده اتلاف
۲۰	 گفتار چهارم: قاعده غرور
۲۳	 فصل دوم: مبانی حجیت قاعده استیمان و موارد تطبیق آن
۲۴	 مبحث اول: مبانی حجیت قاعده استیمان
۲۴	 گفتار اول: آیات
۲۵	 گفتار دوم: روایات

۲۶	گفتار سوم: قاعده احسان
۲۷	گفتار چهارم: اجماع
۲۹	مبحث دوم: موارد تطبیق قاعده استیمان
۳۰	گفتار اول: امانت مالکانه
۳۰	الف: عقد ودیعه
۳۳	ب: عاریه
۳۴	ج: ضاربه
۳۶	د: رهن
۳۷	هـ: اجاره
۳۸	گفتار دوم: امانت شخصی
۳۹	الف: رعایت خطه، لایحه توسط ولی
۴۵	ب: لقطه

۴۷	فصل سوم: استثنائات قاعده استیمان
۴۸	مبحث اول: قاعده ضمان مقبوض به عقد فاسد
۵۲	مبحث دوم: تلف مبیع قبل از قبض
۵۵	مبحث سوم: قاعده ضمان مقبوض بالسوم
۵۹	منابع

مقدمه

یکی از قواعد فقهی که بنیاد فقهی از احکام فقهی و مسائل حقوقی مربوط می‌شود، قاعده استیمان یا قاعده عدم ضمان امین است که قاعده استیمان نیز گفته می‌شود. استیمان در لغت به معنی امانت خواهی و مالی را به امانت گرفتن و در اصطلاح عبارت است از این که هرگاه از طرف مالک یا شارع یا به حکم قانون به کسی اذن داده شود که در مالی به عنوان حفظ آن برای صاحبش مثل ودیعه و یا به عنوان استفاده از منافع آن مثل عاریه و اجاره تصرف کند، پس اگر آن مال بدون تعدی و تفریط از جانب ماذن تلف شود، گفته می‌شود امین ضمان نیست. مثلاً مستاجر در عقد اجاره، وکیل در عقد وکالت، مستعیر در عقد عاریه و... ادله حجت قاعده استیمان علاوه بر حدیث معروف لیس علی الامین الاستیمان قاعده احسان و نیز قاعده نفی عسر و حرج و قاعده لاضرر می‌باشد با این توضیح که احسان احسان و مسقط ضمان شخص مُحسن است، از سوی دیگر ضامن دانستن امین مستلزم عسر و حرج مردم می‌شود، چرا که اگر امین ضامن شناخته شود، دیگر کسی مسئولیت حفظ مالی و اشیایی که به آن‌ها سپرده می‌شود، قبول نخواهد کرد و این امر موجب اضرار بلاوجه امین خواهد بود که با حسن نیت، شروع به اقدانات امانت کارانه نموده است.

ضرورت و اهمیت

در جامعه کنونی به علت گسترش و کثرت روابط و مبادرات میان افراد، از جمله در حفظ و نگهداری از اموال یکدیگر، انجام دادن کارها توسط یکدیگر و یا استفاده از اموال همدیگر در قالب اجاره و عاریه ممکن است اموال توسط این اشخاص در نتیجه تقصیر آن ها و یا قوه قهریه و یا بدون تعدی و تفریط آن ها تلف شده از بین برود. ارزش روزافزون کالا و محصولات و اجناس گران بها از قبیل طلا و جواهرات، ممکن است باعث اختلاف میان اشخاص در خصوص مسئولیت آن ها را ایجاد کند ممکن است شرط مسئولیت امین در قرارداد فی مابین طرفین گنجانده شود، در این صورت دیگر نمی توان به قاعده استیمان به عنوان یکی از موارد سقوط ضمان استناد کرد. در نتیجه شناخت قاعده مزبور (قاعده استیمان) و بیان مبانی آن و استثنائات آن می تواند در شناخت مقصر اصلی، به کمک عدالت بشتابد و از طرفی باعث می شود سوء تفاهم های ناشی از عوام اندیشه به جهت جهل به قواعد از میان برود. به یقین مطالب فوق از مهم ترین اهداف و ضروریات تحقیق حاضر می باشد.